

ZADÁNÍ

Příslušník baskické nacionalistické strany byl obviněn ze závažného napadení španělské vlády, když se veřejně vyjádřil, že španělská policie je odpovědná za vraždy baskických aktivistů a že příslušníci policie jsou protiprávně chráněni před stíháním za tyto skutky. V článku upozorňoval veřejnost na vraždění a násilí páchané ozbrojenými skupinami proti baskickým občanům a beztrestnost takového jednání kladl za vinu vládě.

V následně probíhajícím řízení před Nejvyšším a poté i Ústavním soudem se dovolával presumpce nevinny a práva předložit důkazy prokazující pravdivost jeho výroků. V trestním řízení byl nicméně odsouzen k trestu odnětí svobody a trestu pozastavení výkonu veřejného zaměstnání či funkce.

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) nyní dostal k posouzení otázku slučitelnosti s Úmluvou v případě odsouzení militantního baskického politika jako sankci za publikaci článku kritizujícího španělskou vládu.

Jak jako soudce ESLP rozhodnete vy? Šlo o přípustný projev v rámci svobody projevu?

ŘEŠENÍ:

Situaci řešil Evropský soud pro lidská práva (ESLP) v případě Castells v Španělsko (1992):

Soudci ESLP dali tomuto opozičnímu politikovi za pravdu, když se hájil svobodou projevu, ovšem ve svých separátních votech se lišili v odůvodnění, neboť někteří shledávali pochybení španělských soudů v tom, že nedaly Castellsovi možnost, aby prokázal pravdivost svých tvrzení, jiní soudci naopak tvrdili, že pravdivost je zde irelevantní, neboť se jedná o tvrzení veřejného zájmu, jež nelze omezit bez ohledu na pravdivostní hodnotu.

Dle Soudu sankce uložená španělskými soudy představuje zásah do svobody projevu. K nezbytnosti zásahu dále dodává, že svoboda projevu je zvlášť důležitá pro osobu volenou lidem, který reprezentuje, upozorňuje na jeho obavy a brání jeho zájmy.

Soud vyzdvihl prvořadou roli tisku a politické debaty v právním státě. „Meze přijatelné kritiky jsou širší ve vztahu k vládě, než ve vztahu k soukromé osobě ba dokonce než ve vztahu k politikovi. Dominantní postavení, které vláda zaujímá, jí přikazuje, aby projevovala zdrženlivost v užívání trestního práva.“ Zasahování nebylo v demokratické společnosti nezbytné, článek 10 byl v tomto případě porušen.

O složitosti při posuzování nutnosti takových zásahů svědčí i konkurenční stanoviska tří soudců uvedená v rozhodnutí. Dle názoru soudce Carrila Salceda je „stát nejen oprávněn a zároveň povinen přijmout opatření, a to i trestněprávní povahy, za účelem přiměřené reakce na pomlouvačná obvinění postrádající faktické založení.“

Politický projev bývá považován za nejvýznamnější a jsou v jeho případě uplatňována ESLP **nejpřísnější kritéria pro posouzení legitimacy omezení. Je považován za těžiště demokracie ve smluvních státech**, či, jak bylo vyřčeno v případě **Lingens v Rakousko**, za „ústřední koncept demokratické společnosti“. Je zvláště významný pro utváření názorů v průběhu předvolební kampaně, takže i když proces voleb není Úmluvou zvlášť chráněn, význam svobody projevu v rámci předvolební kampaně byl několikrát ESLP zkoumán.

Stalo se tak i v případě **Bowman v Spojené království (1998)**, kde bylo vyřčeno, že „**svobodné volby a svoboda projevu, zvláště pak svoboda politické diskuze, tvoří společně podloží jakéhokoliv demokratického systému.**“ Tento rozsudek se zabýval zákazem osobám na volbách přímo nezúčastněných šířit letáky srovnávající strany z hlediska přístupu k tématům zásadním z pohledu těchto třetích osob (typicky životní prostředí, politiky potratů apod.). Tento zákaz platný ve Velké Británii byl shledán ESLP jako nedovolený.

A navíc: v rukou vlády je soustředěna výkonná moc, proto by vláda měla prvky omezení obecně užívat až jako prostředek *ultima ratio*. Má také mnoho možností, jak se proti vyřčené kritice bránit.